

INSTITUCIONS JURÍDIQUES DE LA UE

TEMA 2: LA UNIÓ EUROPEA

Clàudia Gimeno Fernández
2020/2021

ÍNDEX

1. La Unió Europea: concepte i naturalesa juridicopolítica
2. Els valors, els objectius i els principis fonamentals de la Unió
3. Els estats com a subjectes de la UE
 - a. Adquisició de la condició d'estat membre
 - b. Retirada de la Unió
 - c. Mecanismes de reacció davant de la violació dels valors de la Unió
 - d. Les cooperacions reforçades entre estats
4. La ciutadania europea i la protecció dels drets fonamentals
 - a. Sorgiment i significat de la ciutadania europea
 - b. Els drets reconeguts a l'article 20.2 TFUE
 - c. La Carta dels Drets Fonamentals de la Unió Europea i la seua eficàcia jurídica

CONCEPTE I NATURALESA JURIDICOPOLÍTICA

SORGIMENT

1951

Tractat de París - Comunitat Europea del Carbó i l'Acer (CECA)

1957

Tractats de Roma - Comunitat Econòmica Europea (CEE) i Comunitat Europea de l'Energia Atòmica (EURATOM)

1965

Tractat de Brussel·les - Comissió única i consell conjunt de les tres comunitats existents

1986

Acta Única Europea (Luxemburg i La Haia)

1992

Tractat de la Unió Europea, Maastricht - Comunitat Europea i creació dels "tres pilars"

1997

Tractat d'Amsterdam - Canvis institucionals i Acord Schenguen

2001

Tractat de Niça - Ampliació UE i modificacions institucionals

2007

Tractat de Lisboa - TUE i TFUE

CONCEPTE

LA UE DEL TRACTAT DE LISBOA

Organització supranacional

Associació voluntària dels estats

- Cessió del poder dels EM a la UE, un poder comú que, amb les seues competències, vetla per l'interès comú.
- Personalitat jurídica pròpia.

NATURALES

Què implica que la UE tinga personalitat jurídica pròpia?

NATURALES

Personalitat jurídica pròpia

Poder comú i independent als estats membres que es defineix per:

- Voluntat diferent als EM que la componen
- Institucions pròpies i independents dels EM
- Competències pròpies – EM cedeixen poder
- Competències normatives: ordre jurisdiccional propi vinculant
- Ordre jurisdiccional propi
- Relacions directes amb altres subjectes internacionals

CONCEPTE

Legitimitat doble

- Voluntat dels estats membres
- Ciutadania europea
 - Immediata: eleccions al Parlament Europeu
 - Mediata: eleccions dels governs i parlaments nacionals

En l'actualitat, s'articula a través de dos tractats bàsics (Lisboa, 2007)

- TUE
- TFUE

TRACTAT DE LA UNIÓ EUROPEA (TUE)

PREÀMBUL

TÍTOL I. DISPOSICIONS COMUNES (art. 1 a 8 - valors, objectius, competències, DF, etc.)

TÍTOL II. DISPOSICIONS SOBRE ELS PRINCIPIS DEMOCRÀTICS (art. 9 a 12)

TÍTOL III. DISPOSICIONS SOBRE LES INSTITUCIONS (art. 13 a 19)

TÍTOL IV. DISPOSICIONS SOBRE LES COOPERACIONS REFORÇADES (art. 20)

TÍTOL V. DISPOSICIONS ACCIÓ EXTERIOR DE LA UNIÓ I POLÍTICA EXTERIOR I DE SEGURETAT COMUNA (art. 21 a 46)

TÍTOL VI. DISPOSICIONS FINALS (art. 47 a 51 - personalitat jurídica, revisió tractats, entrada i eixida UE, etc.)

TRACTAT DE FUNCIONAMENT DE LA UE (TFUE)

PREÀMBUL (art. 1)

PRIMERA PART. PRINCIPIS

TÍTOL I. CATEGORIES I ÀMBITS DE COMPETÈNCIES DE LA UNIÓ
(art. 2 a 6)

TÍTOL II. DISPOSICIONS D'APLICACIÓ GENERAL (art. 7 a 17)

SEGONA PART. NO-DISCRIMINACIÓ I CIUTADANIA DE LA UNIÓ (art. 18 a 25)

TERCERA PART. LES POLÍTIQUES I ACCIONS INTERNES DE LA UNIÓ

TÍTOL I. EL MERCAT INTERIOR (art. 26 i 27)

TÍTOL II. LA LLIURE CIRCULACIÓ DE MERCADERIES (la unió duanera, cooperació duanera, restriccions quantitatives entre els estats membres) (art. 28 a 37)

TÍTOL III. AGRICULTURA I PESCA (art. 38 a 44)

TÍTOL IV. LLIURE CIRCULACIÓ DE PERSONES, SERVEIS I CAPITALS
(art. 45 a 66)

TÍTOL V. ESPAI DE LLIBERTAT, SEGURETAT I JUSTÍCIA (controls a les fronteres, asil i immigració, cooperació judicial en matèria civil, penal, policial) (art. 67 a 89)

TÍTOL VI. TRANSPORTS (art. 90 a 100)

TÍTOL VII. NORMES COMUNES SOBRE COMPETÈNCIA, FISCALITAT I APROXIMACIÓ DE LES LEGISLACIONS (art. 101 a 118)

TÍTOL VIII. LA POLÍTICA ECONÒMICA I MONETÀRIA (art. 119 a 144)

TÍTOL IX. OCUPACIÓ (art. 145 a 150)

TÍTOL X. POLÍTICA SOCIAL (art. 151 a 161)

TÍTOL XI. EL FONS SOCIAL EUROPEU (art. 162 a 164)

TÍTOL XII. EDUCACIÓ, FORMACIÓ PROFESSIONAL, JOVENTUT I ESPORT
(art. 165 a 166)

TRACTAT DE FUNCIONAMENT DE LA UE (TFUE)

TÍTOL XIII. CULTURA (art. 167)

TÍTOL XIV. SALUT PÚBLICA (art. 168)

TÍTOL XV. PROTECCIÓ DELS CONSUMIDORS (art. 169)

TÍTOL XVI. XARXES TRANSEUROPEES (art. 170 a 172)

TÍTOL XVII. INDÚSTRIA (art. 173)

TÍTOL XVIII. COHESIÓ ECONÒMICA, SOCIAL I TERRITORIAL (art. 174 a 178)

TÍTOL XIX. RECERCA I DESENVOLUPAMENT TECNOLÒGIC I ESPAI (art. 179 a 190)

TÍTOL XX. MEDI AMBIENT (art. 191 a 193)

TÍTOL XXI. ENERGIA (art. 194)

TÍTOL XXII. TURISME (art. 195)

TÍTOL XXIII. PROTECCIÓ CIVIL (art. 196)

TÍTOL XXIV. COOPERACIÓ ADMINISTRATIVA (art. 197)

QUARTA PART. ASSOCIACIÓ DELS PAÏSOS I TERRITORIS D'ULTRAMAR (art. 198 a 204)

CINQUENA PART. L'ACCIÓ EXTERIOR DE LA UNIÓ

Política comercial, cooperació per al desenvolupament (econòmica, financera i tècnica amb els països tercers, ajuda humanitària), acords internacionals, relacions amb organitzacions internacionals (art. 205 a 222)

SISENA PART. DISPOSICIONS INSTITUCIONALS I FINANCERES

TÍTOL I. DISPOSICIONS INSTITUCIONALS (Parlament Europeu, Consell Europeu, Consell, Comissió, TJUE, BCE), actes jurídics de la Unió, òrgans consultius de la Unió (art. 223 a 309)

TÍTOL II. DISPOSICIONS FINANCERES (recursos propis, execució del pressupost i aprovació de la gestió) (art. 310 a 325)

TÍTOL III. COOPERACIONS REFORÇADES (art. 326 a 334)

SETENA PART. DISPOSICIONS GENERALS I FINALS (art. 335 a 358)

PROTOCOLS, ANNEXOS I DECLARACIONS

CARTA DE DRETS FONAMENTALS DE LA UE

Preàmbul

Títol I. Dignitat (art. 1 a 5)

Títol II. Llibertats (art. 6 a 19)

Títol III. Igualtat (art. 20 a 26)

Títol IV. Solidaritat (art. 27 a 38)

Títol V. Ciutadania (art. 39 a 46)

Títol VI. Justícia (art. 47 a 50)

Títol VII. Disposicions generals interpretatives i d'aplicació (art. 51 a 53)

**ELS VALORS, ELS OBJECTIUS I ELS PRINCIPIS
FONAMENTALS DE LA UNIÓ**

VALORS

Tractat de la Unió Europea (TUE): **pacte polític i social basat en valors comuns.**

Article 2 TUE:

“La Unió es fonamenta en els valors del respecte a la dignitat humana, de la llibertat, de la democràcia, de la igualtat, de l'estat de dret i del respecte als drets humans, inclosos els drets de les persones pertanyents a minories. Aquests valors són comuns als estats membres en una societat caracteritzada pel pluralisme, la no-discriminació, la tolerància, la justícia, la solidaritat i la igualtat entre dones i homes.”

- Pressupostos del sistema jurídic europeu
- Poden ser exigits a les institucions
- Respectar-los és necessari per a aconseguir i mantenir condició d'EM
- Punt de partida de la integració europea

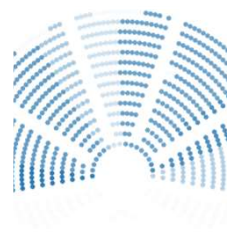
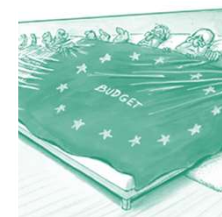
OBJECTIUS

- Article 3 TUE
- Meta del projecte de construcció europeu
- Justifiquen i legitimen acció UE
- Caràcter abstracte i transversal: necessàries polítiques concretes

Econòmics

La cohesió
econòmica, social,
territorial i la
solidaritat

Polítics

OBJECTIUS ECONÒMICS

EL MERCAT
ÚNIC

LA UNIÓ
MONETÀRIA

LA UNIÓ
BANCÀRIA

L'OBJECTIU
PENDENT:
LA UNIÓ
FISCAL

OBJECTIU 1: LA INTEGRACIÓ ECONÒMICA

LA CREACIÓ DEL MERCAT ÚNIC

1951

Tractat de París

Mercat comú
del carbó i
l'acer

6 països

1957

Tractat de Roma

- Comunitat Europea de l'Energia Atòmica
- Comunitat Econòmica Europea

1968

Desapareixen els drets de duana entre els 6 països. Naix unió duanera.

- Malgrat això: obstacles que dificulten el comerç
 - Normes tècniques
 - Normes reguladores professions

1986

Entra en vigor l'Acta Única Europea:

- Suprimir barreres físiques, tècniques i impositives (7 anys transició)

1992

Tractat de Maastricht

Mercat únic per als 12 EM

Es planteja unió monetària

OBJECTIU 1: LA INTEGRACIÓ ECONÒMICA

LA CREACIÓ DEL MERCAT ÚNIC

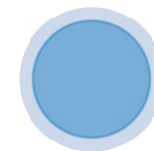
1997

Tractat d'Amsterdam
Acord Schenguen

1999

Un pas més: l'euro

2007

Tractat de Lisboa

Repartiment
competències

Unió duanera,
competència, mercat
interior i política
comercial comuna:
exclusiva
competència UE

OBJECTIU 2: LA UNIÓ MONETÀRIA

Gestió: Banc Central Europeu.

Objectiu principal: protegir l'euro. Instruments:

- **Polítiques monetàries (unió monetària):** mantenir l'estabilitat de preus i la inflació i protegir el valor de l'euro.
- **Polítiques pressupostàries i de coordinació de les polítiques econòmiques dels EM:**
 - Política pressupostària nacional: responsabilitat dels governs nacionals. Però: impacte a escala europea de l'estat de les hisendes públiques dels EM.
 - Objectiu UE: limitar deute i dèficit de AP. Com?
 - Pacte d'estabilitat i creixement (1999 + reforç en 2011)
 - Coordinació de les polítiques econòmiques nacionals: avaluació plans pressupostaris nacionals anuals per la Comissió.
 - Impedir endeutament públic excessiu i insostenible – dèficit <3% PIB i deute públic <60% PIB.
 - Tractat d'Estabilitat, Coordinació i Governança en la Unió Econòmica i Monetària (2012)
 - Pacte pressupostari: equilibri pressupostari → dèficit estructural del 0,5% PIB que ha de quedar consagrat a legislació nacional (CE – modificació 135 CE).
 - Incompliment: mecanisme correcció i assistència financera, possibles sancions

Christine Lagarde,
Presidenta del Banc Central Europeu

OBJECTIU 3: LA UNIÓ BANCÀRIA

Gestió: BCE + autoritats de supervisió nacionals dels països integrants

És el complement fonamental de la unió econòmica i monetària i del mercat interior, ja que supervisa els bancs de tota la Unió Europea.

S'amplia com a resposta a la crisi financera i econòmica i consta de dos elements:

- **El Mecanisme Únic de Supervisió (MUS):** supervisió directa dels grups bancaris més grans
 - Compliment normativa europea (concedir llicències bancàries, controlar fusions, per exemple) + sancions.
 - Control de reserves i transaccions (com es financen bancs i com inverteixen i presten aquests diners).
- **El Mecanisme Únic de Resolució (MUR)**
 - Banc en crisi: finança i ajuda a reestructuració o el liquida si és inviable.

El MUS - <https://www.youtube.com/watch?v=O5MhFQlCwuM>

OBJECTIU 4 (PENDENT): LA UNIÓ FISCAL

- Actualitat: impostos els cobra cada EM, que transfereix a UE fons.
- Suposaria la creació d'un pressupost comú amb una autoritat central, com als EUA.
- Permetria finançar el deute a la zona euro conjuntament.
- Exigeix la modificació dels tractats de la UE.

OBJECTIUS: LA COHESIÓ ECONÒMICA, SOCIAL, TERRITORIAL I LA SOLIDARITAT

Cohesió econòmica, social territorial i solidaritat entre els pobles europeus

- Infraestructures, competitivitat empreses, agricultura, pesca, etc.
- Fons de cohesió
 - Ajudes de països i regions amb dificultats

Tema 4

Marco financiero plurianual 2021-2027 y Next Generation EU

Gasto de la UE para 2021-2027

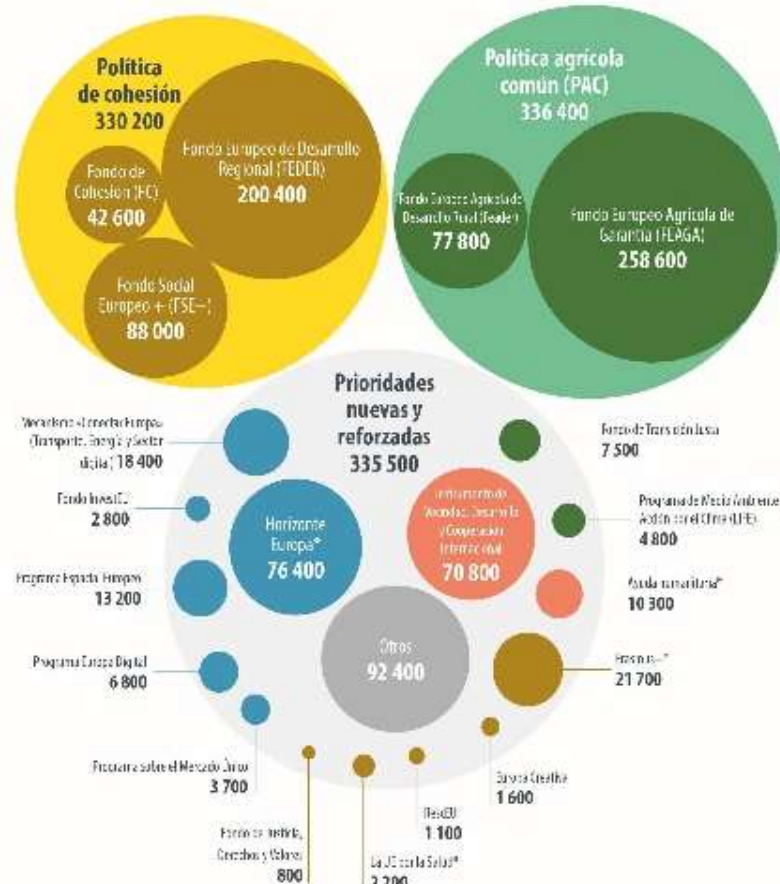
En millones de euros (precios de 2018)

HTTPS://WWW.CONSILIUM.EUROPA.EU/ES/INFOGRAPHICS/MFF2021-2027-NGEU-FINAL/

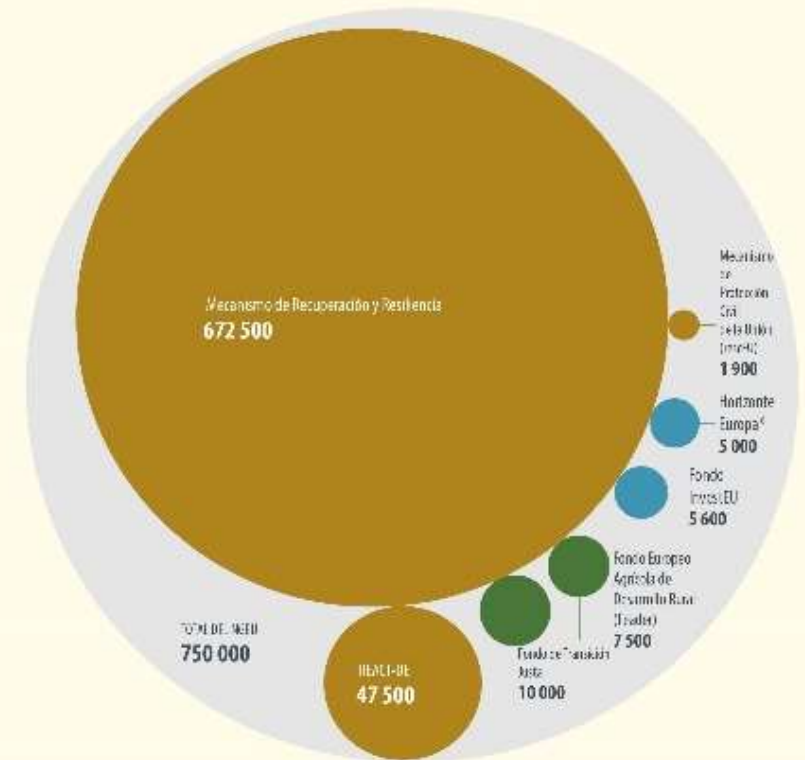
Principales programas y fondos del marco financiero plurianual

En millones de euros (precios de 2018)

Next Generation EU (NGEU): estimular la recuperación y la resiliencia

En millones de euros (precios de 2018)

OBJECTIUS POLÍTICS

Creació d'un espai de llibertat, seguretat i justícia, dins del qual tots els ciutadans europeus puguin gaudir dels seus drets amb plenes garanties (articles 3.2 i 3.5 TUE).

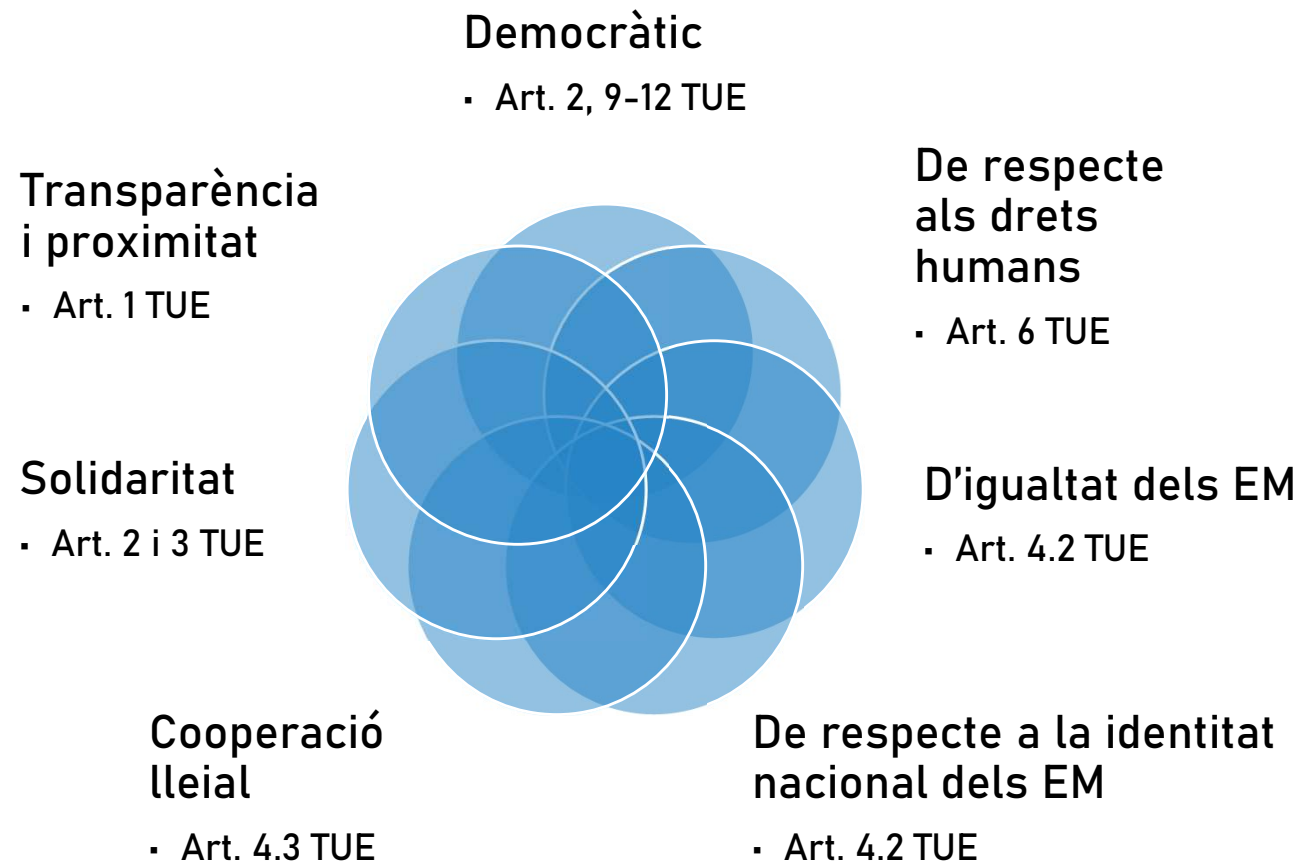
Finalitats:

- garantir l'absència de controls de les persones a les fronteres interiors;
- desenvolupar una política comuna d'asil, immigració i control de les fronteres exteriors;
- garantir un nivell elevat de seguretat mitjançant mesures de prevenció de la delinqüència, el racisme, la xenofòbia;
- coordinació i cooperació policial i judicial;
- facilitar la tutela judicial mitjançant el principi de reconeixement mutu de les resolucions judicials.

Requereix desenvolupament de polítiques comunes de cooperació en matèria judicial, en cooperació policial i en política migratòria i l'establiment d'una política exterior, de seguretat i defensa comunes.

PRINCIPIS FONAMENTALS

ELS ESTATS COM A SUBJECTES DE LA UE

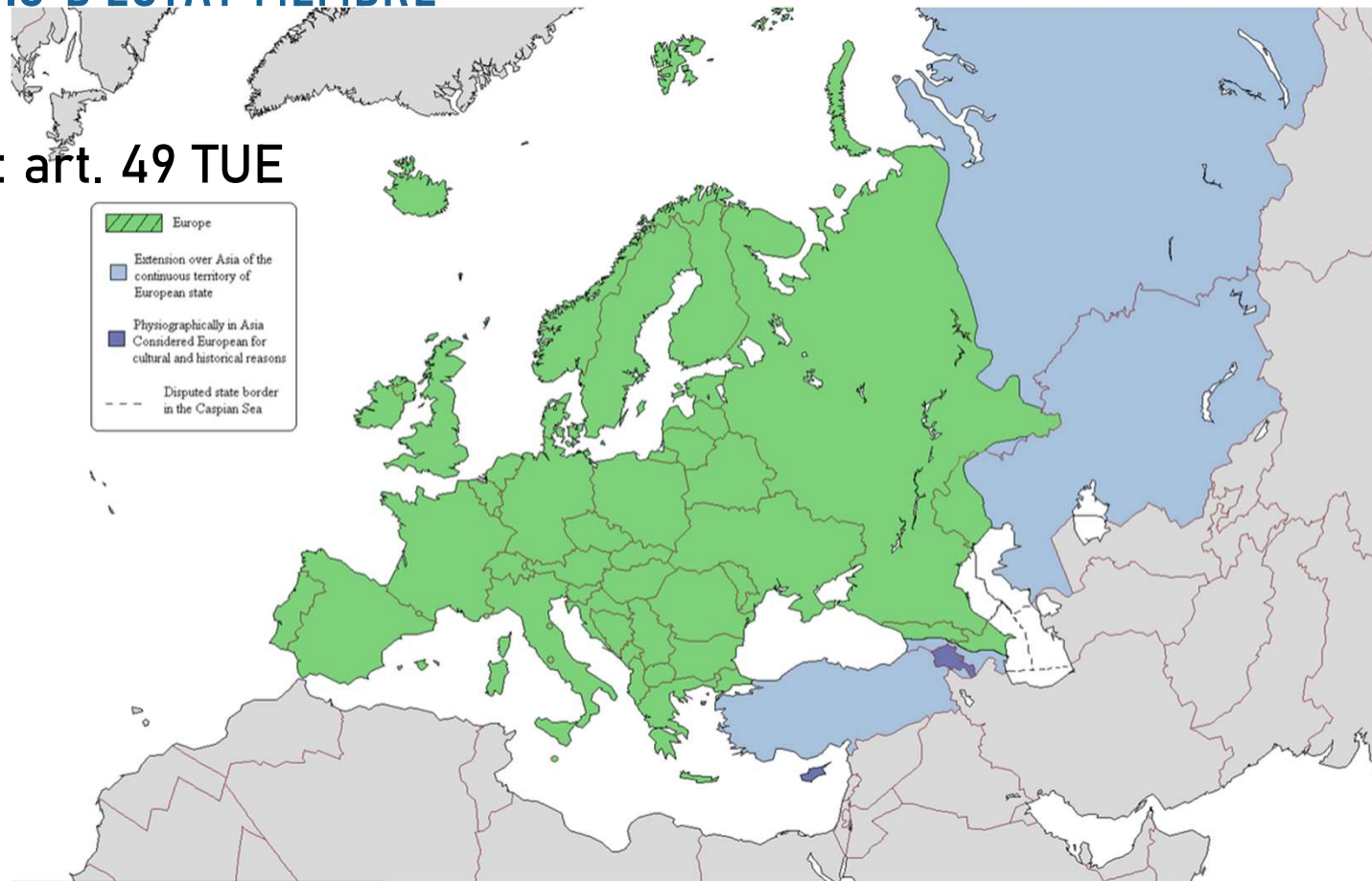
ELS ESTATS COM A SUBJECTES DE LA UE

ADQUISICIÓ DE LA CONDICIÓN D'ESTAT MEMBRE

Procediment d'adhesió: art. 49 TUE

A. Requisits:

- Ser un estat europeu

ELS ESTATS COM A SUBJECTES DE LA UE

ADQUISICIÓ DE LA CONDICIÓN D'ESTAT MEMBRE

Procediment d'adhesió: art. 49 TUE

A. Requisites:

- Ser un estat europeu
- Respectar els valors que esmenta l'article 2 del TUE

ELS ESTATS COM A SUBJECTES DE LA UE

ADQUISICIÓ DE LA CONDICIÓN D'ESTAT MEMBRE

Procediment d'adhesió: art. 49 TUE

A. Requisits:

- Ser un estat europeu
- Respectar els valors que esmenta [l'article 2 del TUE](#)

Es concreta en els **Criteris de Copenhaguen (1993)**:

Criteris polítics
Reconèixer el dret de participació dels seus ciutadans en la presa de decisions polítiques
Ser un estat de dret
Respectar els drets humans
Protegir i respectar les minories
Criteris econòmics
Tenir una economia de mercat
Que els productors estiguen en disposició d'afrontar la pressió competitiva del mercat de la UE
Altres criteris
Capacitat d'assumir les obligacions jurídiques al marc comunitari

ELS ESTATS COM A SUBJECTES DE LA UE

ADQUISICIÓ DE LA CONDICIÓN D'ESTAT MEMBRE

B. Procediment d'adhesió (49 TUE):

1. **Sol·licitud** al Consell de la UE → s'informa a Comissió, Parlament UE i nacionals
2. **Dictamen Comissió Europea** sobre la sol·licitud d'adhesió
3. Consell UE atorga **estatut de país candidat per unanimitat** (amb OK Comissió i OK Consell Europeu)
4. **Decisió del Consell de la UE per unanimitat d'obrir negociacions**
 - Període de preadaptació al cabal comunitari
 - Anàlisi del compliment dels requisits
 - Consultes a la Comissió i al Parlament Europeu
 - Adopció de mesures transitòries o graduals
5. **Acta o Tractat d'Adhesió**
 - Inclou les modificacions que caldrà fer en els tractats constitutius
 - Aprovat per unanimitat pel Consell de la UE i per majoria pel Parlament Europeu
 - Ha de ser ratificada per tots els estats de la Unió i el país que entra

La integración europea

De la CEE a la UE

1957: Tratado de Roma

- 1957: Estados fundadores de la CEE
- 1973: Adhesión de Reino Unido, Irlanda y Dinamarca
- 1981: Incorporación de Grecia
- 1986: Adhesión de España y Portugal

1986: Acta Única Europea

1992: Tratado de Maastricht

- 1993: Reunificación alemana
- 1995: Incorporación de Suecia, Finlandia y Austria

1997: Tratado de Ámsterdam

2000: Tratado de Niza

- 2004: Gran ampliación hacia el este
- 2007: Adhesión de Bulgaria y Rumanía

2007: Tratado de Lisboa

- 2011: Integración del territorio francés de Mayotte
- 2013: Incorporación de Croacia
- Territorios que han abandonado la CEE/UE

GROENLANDIA
Unión en 1973
Salida en 1984

REINO UNIDO
Unión en 1973
Salida en 2020

IRLANDA

DINAMARCA

P. BAJOS

ALEMANIA

FRANCIA

ITALIA

PORTUGAL

ARGELIA
Unión en 1957
Salida en 1962

MALTA

FINLANDIA

SUECIA

ESTONIA

LETONIA

LITUANIA

POLONIA

CHEQUIA

AUSTRIA

ESLOVAQUIA

HUNGRÍA

CROACIA

RUMANÍA

BULGARIA

GRECIA

CHIPRE

Azores (Pt)

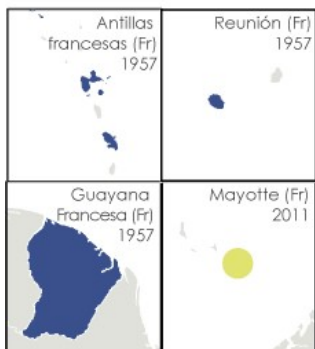
Territorios ultraperiféricos

Madeira (Pt)

Canarias (Es)

Cartografía:

Abel Gil Lobo (2020)

ELS ESTATS COM A SUBJECTES DE LA UE

RETIRADA DE LA UNIÓ

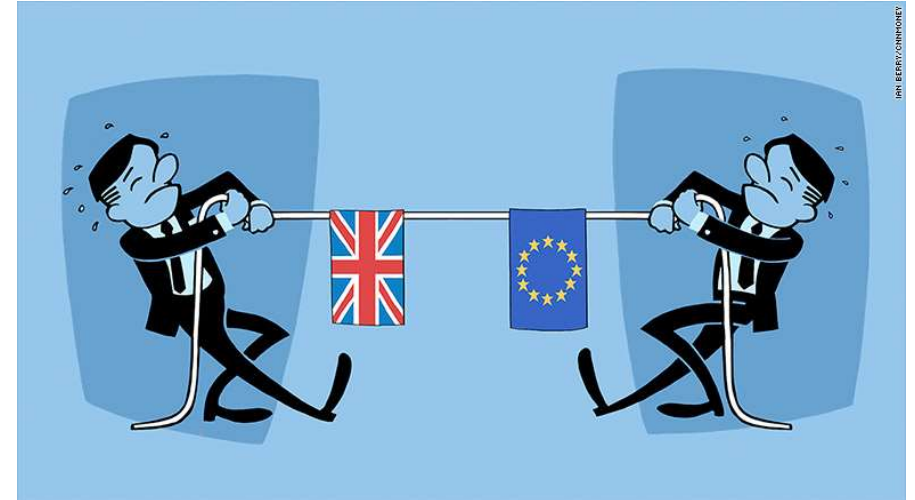
- Inicialment no prevista pels tractats
- Allunya la UE de la idea d"estat"
- Introduïda pel Tractat de Lisboa en l'article 50
 - Retirada unilateral + consensuada → retirada "pactada"

1. *Qualsevol estat membre pot decidir, de conformitat amb les seues normes constitucionals, retirar-se de la Unió.*
2. *L'estat membre que decideix retirar-se **notifica la seua intenció** al Consell Europeu. Atenent les orientacions del Consell Europeu, la Unió negocia i conclou amb aquest estat un **acord per a establir les normes de la retirada**, tenint en compte el marc de les seues relacions futures amb la Unió. (...) **Conclou l'acord, en nom de la Unió, el Consell, que es pronuncia per majoria qualificada**, amb l'aprovació prèvia del Parlament Europeu.*
3. *Els tractats deixen d'ésser aplicables a l'estat de què es tracte a partir de la data d'entrada en vigor de l'acord de retirada o, a falta d'aquest acord, al cap de dos anys de la notificació a què fa referència l'apartat 2, llevat que el Consell Europeu, de comú acord amb aquest estat, decidisca per unanimitat prorrogar aquest termini.*
4. *Als efectes dels apartats 2 i 3, el membre del Consell Europeu i del Consell que representa l'estat membre que es retira no participa ni en les deliberacions ni en les decisions del Consell Europeu o del Consell que l'afecten. (...)*
5. *Si l'estat membre que s'ha retirat de la Unió sol·licita novament l'adhesió, la sol·licitud està subjecta al procediment que estableix l'article 49.*

EL BREXIT: DATES CLAU

- 23/06/16: referèndum eixida de RU de la UE.
- 29/03/17: Regne Unit notifica al Consell Europeu la seua decisió d'abandonar la UE.
- 29/01/18: la Comissió rep el mandat de negociar (art. 50 TUE).
- 25/11/18: dirigents de la UE-27 ratifiquen el projecte d'acord de retirada i el projecte de declaració política sobre les relacions futures UE-RU.
- 10 al 14/01/19: Consell i Parlament aproven l'Acord de retirada.
- 15 - 12/03/19: Parlament Regne Unit rebutja l'acord, per desacords amb el futur de la frontera nord-irlandesa. S'estén el període art. 50 (a l'octubre novament s'estén).
- 24/07/19: Boris Johnson Primer Ministre RU, força Brexit.
- 22 i 23/1/20: l'acord del Brexit s'aprova al RU i a UE.
- 31/01/20: RU se'n va de la UE en el termini indicat. Continuen tràmits sobre relacions futures.
- 31/12/20: RU completa eixida de la UE (acaba el període de transició).

L'ex-primera ministra del Regne Unit, Theresa May

ELS ESTATS COM A SUBJECTES DE LA UE

MECANISMES DE REACCIÓ DAVANT DE LA VIOLACIÓ DELS VALORS DE LA UNIÓ

Expulsió d'un EM: no prevista

Mesures del TJUE per a instar l'estat membre a respectar valors de la UE

- Si incompliment particularment greu: procediment art. 7 TUE
 - Mecanisme preventiu (7.1) → “fer constar risc evident”
 - Mecanisme sancionador (7.2) → acordar suspensió de drets previstos pels tractats (inclosos drets de vot) (7.3)
- El procediment del 7.1 es va activar per primera vegada a Polònia el desembre de 2017 → va quedar en res
 - En procés d'aprovació: Reglament sobre la protecció del pressupost de la UE en cas de deficiències generalitzades de l'estat de dret en EM

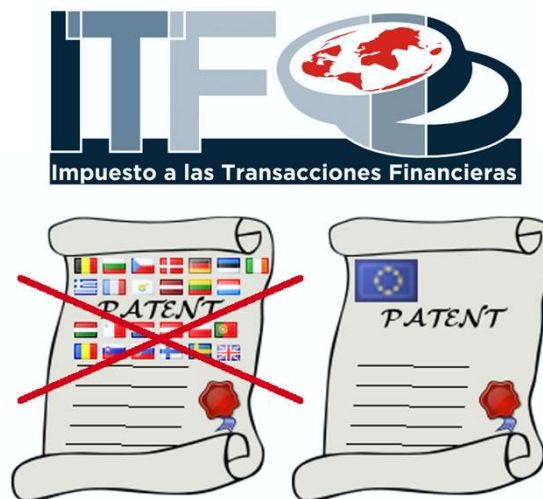

El president de Polònia, Andrzej Duda

ELS ESTATS COM A SUBJECTES DE LA UE

LES COOPERACIONS REFORÇADES ENTRE ESTATS

- Europa de diverses velocitats / UE “a la carta”
 - **Cooperacions reforçades** (art. 20 TUE)
 - Condicions per a exercir-les
 - Finalitat: objectius UE
 - Matèries vedades: competència exclusiva UE i modificacions del cabal comunitari
 - Autorització pel Consell
 - Mínim 9 EM
 - Limitacions: no afectar drets i obligacions d'altres EM, no distorsionar competència, entre d'altres.
 - Avantatges i inconvenients

ELS ESTATS COM A SUBJECTES DE LA UE

LES COOPERACIONS REFORÇADES ENTRE ESTATS

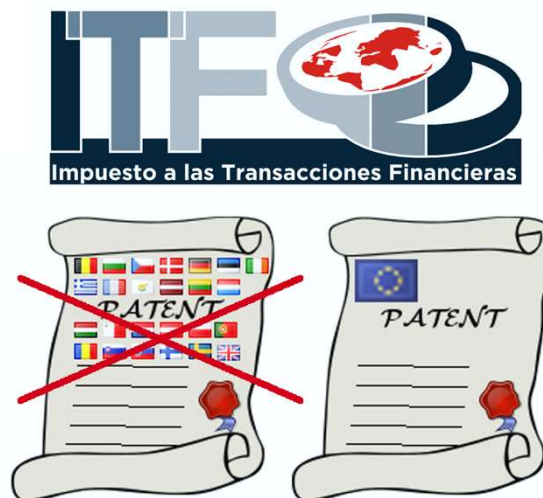
- Europa de diverses velocitats / UE “a la carta”

- **Cooperacions reforçades**

Procediment:

- Notificar la voluntat de participar al Consell + Alt Representant Afers Exteriors
- En 3 mesos, el Consell adopta decisió (majoria qualificada) per instituir cooperació + llista EM participants
- Qualsevol EM que després vulga participar, ho pot fer → notificació i acceptació pels EM part
- En qualsevol moment, EM part (majoria qualificada) poden suspendre la participació d'un EM si no compleix criteris o no assumeix compromisos

**LA CIUTADANIA EUROPEA
I LA PROTECCIÓ DELS DRETS FONAMENTALS**

LA CIUTADANIA EUROPEA I LA PROTECCIÓ DELS DF

SORGIMENT I SIGNIFICAT DE LA CIUTADANIA EUROPEA

1. El concepte de ciutadania implica l'ostentació d'un determinat **estatus** que atorga a l'individu un conjunt de **drets i obligacions** associat a la pertinença a una determinada **comunitat política**.
2. Primers tractats comunitaris → econòmics, no disposicions DF ni concepte de ciutadania (ciutadania era de cada país).
3. Però **es poden donar vulneracions de DF per institucions europees?**

LA CIUTADANIA EUROPEA I LA PROTECCIÓ DELS DF

SORGIMENT I SIGNIFICAT DE LA CIUTADANIA EUROPEA

4. El TJCE: evolució jurisprudencial

- a. En un principi, rebutja argument que actes comunitaris eren nuls perquè atemptaven contra DF de les constitucions nacionals. Motius:
 - Independència dret comunitari
 - El TJ només pot aplicar dret europeu
- b. Però il·limitat el poder europeu? No protecció de drets fonamentals?
- c. TC nacionals: por de veure desprotegits DF ciutadania: es declaren competents per a controlar actes comunitaris (assumpte *Frontini*, 1973, Itàlia i *Solange I*, 1974, Alemanya).
 - Però aquesta postura: nega primacia al dret i institucions comunitàries
- d. Reacció: TJCE integra DF en la seua jurisprudència, per evitar revolució
 - Cas *Stauder* (1969): DF formen part dels principis generals del dret comunitari i TJCE és competent per a protegir-los.
 - Cas *Internationale Handelsgesellschaft* (1970): que aquests DF europeus s'inspiraven i sorgien de les tradicions constitucionals comunes dels EM però independents a aquestes.
 - Cas *Wachauf* (1989): confirmació jurisprudència anterior. Afig: que tractats als quals s'han adherit els EM poden proporcionar també indicacions a l'hora d'interpretar el dret comunitari.
- e. Quins drets? (Constitucions no són iguals) La millor solució jurídica després de comparar els diferents ordenaments jurídics

LA CIUTADANIA EUROPEA I LA PROTECCIÓ DELS DF

SORGIMENT I SIGNIFICAT DE LA CIUTADANIA EUROPEA

5. Primera noció de ciutadania i DF en els tractats: el Tractat de Maastricht

- Constitucionalització de drets
- Estableix vincle juridicopolític entre UE i persones físiques (molt important) independent del nacional però indissoluble d'aquesta (doble vincle polític)
- Es reforça a Amsterdam i a Niça

6. Actualment:

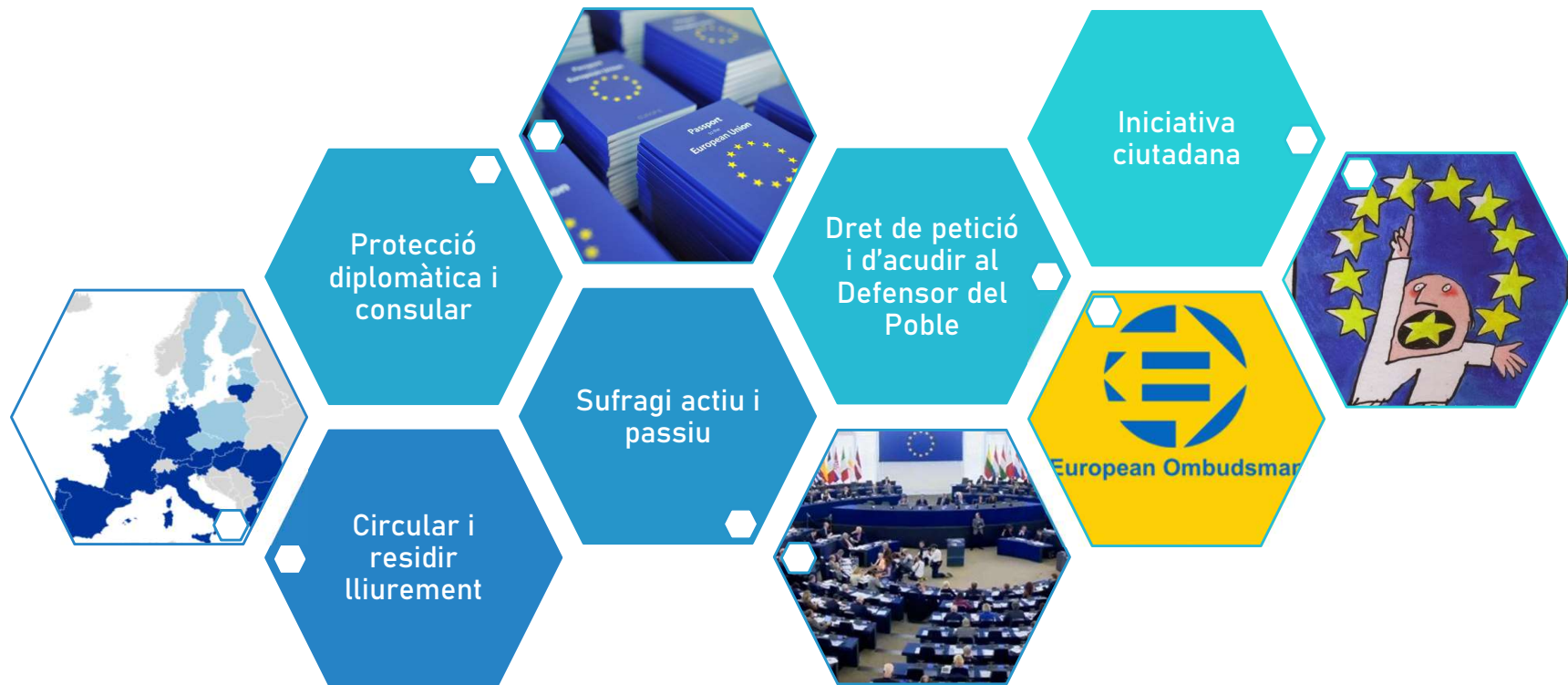
- Articles 9 TUE i 20.2 TFUE (drets especialment vinculats a ciutadania europea):
“És ciutadà de la Unió qualsevol persona que tinga la nacionalitat d'un estat membre. La ciutadania de la Unió s'afegeix a la ciutadania nacional i no la substitueix” (art. 9).
- Carta de Drets Fonamentals de la UE (drets fonamentals)

LA CIUTADANIA EUROPEA I LA PROTECCIÓ DELS DRETS SORGIMENT I SIGNIFICAT DE LA CIUTADANIA EUROPEA

Vincle Institucions UE – ciutadania UE:

- UE més que una qüestió econòmica o comercial
- Drets vinculats a l'exercici de poder de les institucions
- Doble vincle polític
 - Ciutadania que complementa a la estatal - no substitutives
 - Vincle indissoluble entre nacionalitat d'un EM i ciutadania europea

LA CIUTADANIA EUROPEA I LA PROTECCIÓ DELS DRETS RECONEGUTS ALS ARTICLES 20 I SEG. TFUE

LA CIUTADANIA EUROPEA I LA PROTECCIÓ DELS DF

LA CARTA DE DRETS FONAMENTALS DE LA UE (CDFUE)

1. L'origen de la CDFUE

- Inicialment previst que formara part de la Constitució europea
- Aprovada pel Consell Europeu en Niça, l'any 2000, legalment vinculant per a tots els EM des de l'1 de desembre de 2009
- Part del dret originari de la UE: art. 6 TUE
- Basada en la línia jurisprudencial → sistematitza diferents modificacions de tractats (visió més sistemàtica i coherent)
- Gran valor simbòlic: superar visió economicista i comercial UE i la construcció purament judicial dels drets a la UE

2. El contingut de la CDFUE

LA CIUTADANIA EUROPEA I LA PROTECCIÓ DELS DF

LA CARTA DE DRETS FONAMENTALS DE LA UE (CDFUE)

Dignitat (art. 1-5)

- Dignitat, vida, integritat
- Prohibició de la tortura i penes o tractes inhumans o degradants i de l'esclavitud i el treball forçat

Llibertats (art. 6-19)

- Llibertat i seguretat, vida privada i familiar i protecció de dades de caràcter personal
- Llibertat de pensament, consciència i religió, d'expressió i d'informació, de reunió i associació, professional, d'empresa, propietat, etc.

Igualtat (art. 20-26)

- Igualtat i no discriminació
- Diversitat cultural, religiosa i lingüística
- Igualtat d'homes i dones
- Drets del menor, discapacitats...

Solidaritat (art. 27-38)

- Drets laborals: informació, negociació col·lectiva, serveis de protecció, condicions de treball justes, no treball infantil, etc.
- Conciliació
- Seguretat social
- Salut, medi ambient i consumidors

Ciutadania (art. 39-46)

- Sufragi actiu i passiu en PE i municipals
- Bona administració i accés a documents públics
- Dret petició i acudir Defensor Poble
- Llibertat de circulació i residència
- Protecció diplomàtica i consular

Justícia (art. 47-59)

- Tutela judicial efectiva
- Jutge imparcial
- Presumpció d'innocència
- Defensa
- Legalitat i proporcionalitat

Disposicions generals (art. 51-54)

- Àmbit d'aplicació
- Criteri interpretatiu

LA CIUTADANIA EUROPEA I LA PROTECCIÓ DELS DF

LA CARTA DE DRETS FONAMENTALS DE LA UE (CDFUE)

Dignitat (art. 1-5)

- Dignitat, vida, integritat
- Prohibició de la tortura i penes o tractes inhumans o degradants i de l'esclavitud i treball forçat

Llibertats (art. 6-19)

- Àmbit aplicació CDFUE: institucions, òrgans i organismes de la UE i EM únicament quan apliquen el dret de la Unió.
 - Excepcions per a Polònia i Regne Unit (Protocol núm. 30)
- Criteri interpretatiu: tractats constitutius, tradicions constitucionals i la jurisprudència del TEDH
- No es poden interpretar restrictivament de la protecció que ja té la ciutadania: no regressivitat dels drets /aplicació de l'estàndard més favorable

Igualtat (art. 20-26)

- Discriminació religiosa i
- Dones
- Ciutadans...

Solidaritat (art. 27-38)

- Drets laborals: informació, negociació col·lectiva, serveis de protecció, condicions de treball justes, no treball infantil, etc.
- Conciliació
- Seguretat social
- Salut, medi ambient i consumidors

Ciutadania

- Sufragi actiu i passiu a nivell municipal
- Bona administració i documents
- Dret de petició
- Llibertat de moviment i residència
- Protecció diplomàtica

Disposicions generals (art. 51-54)

- Àmbit d'aplicació
- Criteri interpretatiu

LA CIUTADANIA EUROPEA I LA PROTECCIÓ DELS DF

L'AGÈNCIA DE DRETS FONAMENTALS DE LA UE

Creada el 2007. Seu a Viena.

1. Proporciona assessorament a les institucions i països de la UE en DF (no respon a denúncies individuals).
2. Formula dictàmens per a les institucions UE.
3. Recopila, analitza i distribueix informació fiable i comparable sobre els efectes de l'actuació de la UE en els DF: informe anual i enquestes a gran escala.
4. Dissenya estratègies o campanyes de comunicació.
5. Emprèn publicacions, investigacions i treballs científics sobre DF.

PROTECCIÓ MULTINIVELL DELS DF A EUROPA

Àmbit	Domèstic o nacional	Comunitari	Internacional
On es troben protegits?	Constitucions dels EM	Dret de la UE (particularment, a la CDFUE)	Carta Europea de Drets Humans (CEDH)
Qui la garanteix?	Tribunals constitucionals	Tribunal de Justícia de la UE (seu: Luxemburg)	Tribunal Europeu de Drets Humans (seu: Estrasburg)

BIBLIOGRAFIA

BARNARD, C., *The Substantive Law of the EU*, 4a ed., Oxford University Press, Oxford, 2013.

CRAIG, P., "The Treaty of Lisbon: Process, architecture and substance", *European Law Review*, 33, p. 137, 2008.

CRAIG, P. i DE BÚRCA, G., *EU Law: Text, Cases and Materials*, 6a ed., Oxford University Press, Oxford, 2015.

DE BÚRCA, G., "The constitutional challenge of new governance in the European Union", *European Law Review*, 28, p. 814, 2003.

MANGAS MARTÍN, A. i LIÑÁN NOGUERAS, D. L., *Instituciones y Derecho de la Unión Europea*, 9a ed., Tecnos, Madrid, 2016.

MARTÍNEZ OTERO, J. M. i GARCÍA GARCÍA, M. J., *Lliçons de Dret de la Unió Europea*, Tirant lo Blanch, 2019.